

викладач кафедри іноземних мов
Запорізького державного медичного
університету

ІННОВАЦІЙНА РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ КОНЦЕПТУ LITERATURE (НА МАТЕРІАЛІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ)

Дана стаття присвячена дослідженню концепту LITERATURE в рамках сучасної культури. Беззаперечно актуалізація літератури в житті суспільства завжди викликала науковий інтерес як до її внутрішніх процесів, так і до її впливу на словниковий склад мови. Ми маємо зазначити, що увага до проблеми впливу людського фактора на мову зросла на рубежі XX–XXI ст., та цей аспект став одним з найважливіших у лінгвістиці. Ми вважаємо, що дослідження концепту LITERATURE як складової частини мегаконцептосфери CULTURE є актуальним та перспективним. Матеріалом нашого дослідження слугують мовні одиниці, відібрані зі спеціалізованих словників неологізмів (Word Spy, Urban Dictionary).

Сьогодні значну увагу когнітивним дослідженням приділяють у своїх роботах такі вчені, як: Артюнова Н.Д., Бабушкін А.П., Жаботинська С.А., Зацний Ю.А., Кубрякова Є.С., Приходько А.М., V. Evans, G. Harman, R. Jackendoff, G. Lakoff, R. Langacker.

Мета полягає в тому, щоб визначити специфіку концепту LITERATURE, спираючись на неологізми англійської мови. Головне завдання – дослідити використання нових термінів та особливості формування картини світу англомовних носіїв.

Завдання даної роботи полягає в аналізі нової лексики, пов'язаної з основними тенденціями впливу сучасної культури на літературу, в актуалізації концепту LITERATURE в сучасній англійській мові.

Потрібно зазначити, що література завжди відігравала значущу роль у житті людства, адже завдяки цьому прояву культури було виховано не одне покоління. На жаль, сьогодні відзначаються такі тенденції у сприйнятті сучасної культури, які недооцінюють значну роль літератури для суспільства та вважають цю форму пізнання дійсності застарілою.

Важливим є той факт, що головним результатом антропологічної направленості у вивченні та демонстрації лінгвістичних явищ є спроба відтворити глобальну картину світу, яка б повністю відбивала весь пласт людських уявлень про навколишній світ, а також знання про саму людину, котра сама по собі є унікальним та складним явищем.

Відомо, що поняттям «когнітивна лінгвістика» користуються останні двадцять п'ять років. Воно відкриває неосяжні можливості для вивчення мови, концептуальних систем, людської когніції та загального значення конструктивів. Згідно з цими поняттями в мові структуруються такі концептуальні категорії, як: простір та час, місце дії та події, буття та процеси, рух та місце, сила та чинники [5, с. 58].

Сьогодні науковці дійшли висновку, що концепти є результатом колективної свідомості, виступаючи дискретною одиницею, «яка зберігається в національній пам'яті носіїв мови у вербально позначеному вигляді» [1, с. 29]. Це свідчить про те, що в концептах зберігається не лише індивідуальний досвід, але й знання, загальні для всієї лінгвістичної спільноти; вони «в якійсь мірі «колективне несвідоме» сучасного суспільства» [1, с. 28]. За Бабушкіним А.П., концепт – це дискретна змістовна одиниця колективної свідомості або ідеального світу, що зберігається в національній пам'яті носія мови у вербально відображеному вигляді [2, с. 74]. Значенням слова виступає концепт, «закріплений знаком» [4, с. 129]. Інше визначення цьому поняттю було надано Кубряковою О.С., у рамках якого концепт розглядається як оперативна одиниця пам'яті, ментального лексикону, концептуальної системи та мови, всієї картини світу, квант знання. Найважливіші концепти виражаються в мові [3, с. 142].

Необхідно зазначити, що література виконує дві функції в культурі: інформаційну та естетичну; в нашому дослідженні ми приділяємо більшу увагу останній. Складним процесом є прогнозування щодо сучасних літературних творів та жанрів взагалі, адже підхід до того, як має виглядати мистецтво, вкрай відрізняється від усталеного бачення цієї проблеми. Більш того, завдяки сучасним медіа та глобальній мережі Інтернет концепт LITERATURE зазнає стрімких змін через той факт, що вплив сьогоденних технологій поширюється на всі сфери існування соціуму. Як ми можемо бачити, ці процеси продукують новотвори сучасної англійської мови.

Як ми можемо бачити, в мові з'явилася велика кількість неологізмів, які позначають нові літературні жанри. Так, наприклад, словосполучення *kmart realism* [6] – літературний жанр, який характеризується стислим характером оповідання про головних персонажів – представників робітничого класу в їх зображенні у відповідним непрезентабельним середовищі; *hysterian realism* [6] позначає жанр, який характеризується значним обсягом твору, динамікою дії, неординарними героями і відхиленнями від лінії головного сюжету.

З'явився жанр під назвою *sick-lit* [6], у якому головні герої стикаються зі страшними хворобами, які можуть бути вбивчими; неологізм *shtick lit* [6] позначає жанр, в якому автор у дуже дивний спосіб ділиться із читачем своїм досвідом; *lad lit* [6] – зображення життя нестриманих та самолюбивих молодиків. Художні твори, що написані жінками і відбивають життя молодої агресивної героїні – це *chick lit* [6]; література для заміжніх жінок отримала назву *tommy-lit* [6]; мемуари, які написані колишніми повіями, називаються *tart-lit* [6]. *Plutography* [7] – це літературний жанр, присвячений життю заможних, відомих людей. За допомогою зрощення слів *fraternity* та *satire* було утворено неологізм *ratire* [7] – літературний жанр, який віддзеркалює світогляд молодих людей.

Поетія також має свій вплив на розвиток словникового складу сучасної англійської мови: в результаті злиття двох слів *prose* та *poem* утворився неологізм *proem* [6], який позначає білий вірш, що поєднується з поетичними образами, та якому притаманний ритм; *riem* (*pi+poem*) [6]; вірш, в якому довжина кожного слова відповідає цифрі в десятковому розширенні математичного постійного пі; *pi-ku* [7] – це хоку на тему математичного постійного пі. Поетія, що написана на діалекті афроамериканців, отримала назву *ebonic poetry* [7].

Маємо зазначити, що не так давно виникло багато видів творів, наприклад, невеликий за розміром твір художньої літератури «легкого жанру», який беруть із собою під час подорожування, особливо повітряним транспортом, називається *airplane book* [6]; завдяки зрощенню слів *autobiography* та *pathology* світ побачив неологізм *autopathography* [7], який позначає автобіографію людини, в якій особлива увага приділяється її хворобі чи патологічним відхиленням; *cyberthriller* [6] – «кібертриллер», насичений пригодами та розповідаючий про світ комп'ютерів. *Carnography* [7] (зрощення слів *carnage* + *pornography*) – літературний твір та інші матеріали, які переповнені сценами вбивств, кровопролиття та насилля; надзвичайно короткий літературний твір може називатися *micro-fiction* [6]; *niggature* [7] (зрощення слів *nigger* + *literature*) – твір художньої літератури, написаний чорношкірим автором.

Вирази з наукової фантастики також увійшли в сучасну англійську мову. Наприклад, *white knowledge* [6] – це інформація, отримана без застосування особливих зусиль; розумні роботи отримали назву *robo sapiens* [6]; неологізм *android* [6] позначає фантастичну істоту – напівробота і напівлюдину, яка зможе працювати на інших планетах.

Фантастична література отримала й іншу назву, бо зрощення слів *fan* та *fiction* призвело до утворення неологізму *fanfic* [6]. У творах наукової фантастики народився префікс *nano-*, що означає «мікроскопічний розмір». Він набув поширення в останні роки у зв'язку з можливостями створення зараз або в найближчий час (XXI століття називають «нановіком» – *nanooage* [6]) машин, приладів, інструментів, речей мікроскопічних розмірів. В англійській мові функціонують такі неологізми, як *nanobot* (*nanorobot*) [6], *nanomachine* [6], *nanocomputer* [6], *nanotechnology* [6], *nanotube* [6].

Здатність писати компетентно отримала назву *text literacy* [7]; основна розповідь, яка розкриває історичний контекст для роману, сценарію чи іншого твору, називається *backstory* [7]; сучасна форма фольклору, яка включає в себе анекдоти, жарти, вирази, міські міфи та історії, що можуть бути викладені у формі фотодокументів, котрі були скопійовані, отримала назву *xeroxlore* [7]. Книга спогадів, листів фотографій та інших пам'ятних речей називається *memory book* [6]; неологізм *bookling* [6] позначає книгу невеликого формату, обсягом 50–100 сторінок; книга, яка купується багатьма людьми, але рідко читається до кінця, називається *unread bestseller* [7].

Неологізм *lad mag* [6] позначає журнал, в якому зібрані матеріали на теми, цікаві для молодих чоловіків; *mythic arc* [6] – це оповідь, сюжет містичного характеру; детективні, кримінальні романи з головною діючою особою – сучасною, незалежною, цілеспрямованою жінкою – отримали назву *tart noir*; сценарії, сатиричні твори та оповідання, написані групою письменників, це – *table writing* [7], художній твір, за який певна компанія пропонує грошову винагороду в разі додавання до сюжетної лінії матеріалів про продукцію цієї компанії, – *fictomercial* [7].

Вплив деяких творів можна назвати не просто сильним, а доленосним. Після публікації книги американського письменника Дугласа Купленда «*Generation X*» про американську молодь назва цієї книги стає самою популярною назвою нового покоління США (вона часто функціонує в скороченій формі – *Gen X* [6]), а для позначення представників цього покоління були створені похідні *Generation Xer*; *Gen Xer*; *Xer* [6].

«Гаррі Поттер» – серія із семи фантастичних романів англійської письменниці Джоан Роулінг. Надмірне захоплення творами Д. Роулінг про Гаррі Поттера отримало назву *pottermania* [6], у свою чергу людина, яка захоплюється творами про Гаррі Поттера, називається *Potterhead* [7]. Поттероманія охопила весь світ і до неї схильні не тільки діти, а й дорослі. Дуже дивна ідея прийшла в голову керівництву університету міста Аделаїда. Ці заражені синдромом Гаррі Поттера вчені вирішили ввести у програму навчання курс «Чарування і шаманізм».

Переглянувши та проаналізувавши вищенаведені новотвори, ми можемо зробити висновок, що концепт LITERATURE вербалізується в англійській мові сучасних носіїв, у першу чергу, завдяки новим жанрам, які виникають через вплив нових технологій та тенденцій. Ми вважаємо, що саме репрезентація нових літературних жанрів є найбільш впливовим способом поповнення словникового складу англійської мови, саме тому найбільша кількість наведених нами прикладів присвячена новим напрямкам у літературі.

Велике значення мають і сучасні художні твори у процесі аналізу концепту LITERATURE через те, що вони постачають у мову новотвори та демонструють вплив літератури на життя, розвиток та емоційний стан людини (*Generation Xer*; *Gen Xer*; *Xer*; *pottermania*; *post-Potter*; *Potterhead*; *Twilight mom*), таким чином, ми бачимо підтвердження актуалізації концепту LITERATURE в сучасній англійській мові.

Беззаперечним є той факт, що література відіграє важливу роль у житті людства – у процесі виховання багато поколінь спиралися на кращі літературні твори. Але, на жаль, сьогодні ми стикаємося з парадоксом – за наявності величезної кількості різноманітних можливостей створювати, читати та прослуховувати, поширювати літературні твори (електронні гаджети, віртуальні бібліотеки), роль літератури в сучасному суспільстві поступово знижується.

Перспективи подальшого дослідження зумовлені стрімкими темпами поповнення лексичного складу англійської мови новими словами зі сфери літератури. Саме тому доцільним є когнітивний аналіз неологізмів, пов'язаних з останніми тенденціями в літературі, який допоможе сформулювати більш точне уявлення про концепт LITERATURE.

Література:

1. Бабушкин А.П. Объективное и субъективное в категоризации мира / А.П. Бабушкин // Общие проблемы строения и организации языковых категорий : материалы науч. конф. – М. : РАН, 1998. – С. 28–31.
2. Бабушкин А.П. Типы концептов в лексико-фразеологической семантике языка / Бабушкин А.П. – Воронеж : ВГУ, 1996. – 104 с.
3. Зацний Ю.А. Сучасний англомовний світ і збагачення словникового складу / Ю.А. Зацний. – Львів : Видавництво «Паїс», 2007 – 228 с.
4. Кубрякова Е.С. Роль словообразования в формировании языковой картины мира / Е.С. Кубрякова // Роль человеческого фактора в языке. Язык и картина мира ; под ред. Б.А. Серебренникова. – М., 1988. – С. 141–173.
5. Кубрякова Е.С. Части речи с когнитивной точки зрения / Е.С. Кубрякова. – М. : РАН, 1997. – 331 с.
6. Urban Dictionary [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://www.urbandictionary.com/>
7. Word Spy [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://www.wordspy.com>

Анотація

**М. КАЛАШНИКОВА. ІННОВАЦІЙНА РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ КОНЦЕПТУ LITERATURE
(НА МАТЕРІАЛІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ).**

Статтю присвячено вивченню інноваційної актуалізації концепту LITERATURE на матеріалі англійської мови. Увага приділяється особливостям змін, зафіксованих у мові з урахуванням тенденцій, характерних для сучасної культури. У статті аналізується поняття «концепт» у рамках суб'єктивного закріплення смислу за лексичними одиницями – неологізмами, а також розглядається вербалізація концепту LITERATURE на матеріалі описового аналізу словникових дефініцій та методу суцільної вибірки.

Ключові слова: концепт, неологізм, література, культура.

Аннотация

**М. КАЛАШНИКОВА. ИННОВАЦИОННАЯ РЕПРЕЗЕНТАЦИЯ КОНЦЕПТА LITERATURE
(НА МАТЕРИАЛЕ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА)**

Статья посвящена изучению инновационной актуализации концепта LITERATURE на материале английского языка. Внимание уделяется особенностям изменений, зафиксированных в языке с учетом тенденций, характерных для современной культуры. В статье анализируются особенности понятия «концепт» в рамках субъективного закрепления смысла за лексическими единицами – неологизмами, а также рассматривается вербаллизация концепта LITERATURE на материале словарных дефиниций и метода сплошной выборки.

Ключевые слова: концепт, неологизм, литература, культура.

Summary

**M. KALASHNYKOVA. INNOVATIVE REPRESENTATION OF THE LITERATURE CONCEPT
(ON THE BASIS OF THE ENGLISH LANGUAGE)**

The article is concentrated on the study of innovative actualization process of the LITERATURE concept on the basis of the English language. The article deals with the peculiarities of innovations in the vocabulary taking into account characteristics typical for the modern culture. The article presents information considering «concept» notion in terms of individual meaning fixation related to lexical units – neologisms and special attention is given to the LITERATURE concept verbalization on the basis of the descriptive analysis and continuous sampling method.

Key words: concept, neologism, literature, culture.